

F

ictiunea

nr. 63, 13 martie 2023
Săptămânal de cultură

OPTm

Ramona Mihăilă
a vorbit
la ONU despre
egalitatea
de șanse
în societate,
iar pe umărul ei
cânta pasărea
paradisului.

Zenob

Director de număr: Ciprian Handru

Banalități

Bogdan Teodorescu

Cea mai recentă nebulie pe care am auzit-o la școală a fost „aici nu facem filosofie!”. Nici pe vremea când eram elev filosofia nu avea mare trecere în rândul elevilor și totuși rezista o anumită aură pretențioasă în jurul unei discipline mai degrabă inutile, cu care se distrau ori își arătau mușchii cei deștepți. Întrebarea care ar urma acestui verdict ar fi desigur, „ce facem, dacă nu filosofie?”. Un răspuns viclean poate fi „școală”, adică altceva decât să întorcem lucrurile pe toate părțile, fără să avem siguranța că le vom da de capăt. Caracterul categoric al îndemnului de mai sus poate fi înțeles, dincolo de ideea de autoritate, ca un portret sumar al unui spațiu în care întrebările nu au un loc privilegiat. Or, tocmai întrebările reprezintă cel mai important bun pe care școala îl poate oferi elevilor. Probabil aceasta e cea mai banală idee despre filosofie pe care ați auzit-o încă de la prima dumneavoastră întâlnire cu ea. Felul în care punem întrebările, elevi, profesori și oricine altcineva în general, determină un anumit răspuns sau și mai avantajos, un spectru de răspunsuri și reflecții, prin care unele certitudini sunt verificate, iar locurile comune capătă alte înțelesuri, modelate de noi contexte. Ați participat cu siguranță măcar o dată la întâlniri

sau cursuri care s-au încheiat cu invitația de a pune întrebări și v-ați simțit vulnerabili, nu doar pentru că vorbitul în public este adesea inconfortabil, ci și, sau mai ales pentru că v-ați străduit să puneți întrebări speciale prin care să fiți remarcați. Mie îmi trec mereu prin minte întrebările cele mai simple, fiindcă sunt cel mai des ocolite. Odată, în cadrul unui festival de film, pentru care au fost invitați în juriul de selecție doar regizori, o femeie tânără a întrebat de ce nu a fost solicitată nicio regizoare. Aceasta a fost prima intervenție din partea publicului, după vreo cinci minute penibile în care juriul îl invita fără succes la dialog. Imediat ce întrebarea a fost lansată, ceilalți spectatori au început să râdă, probabil ca o descărcare după cele câteva momente incomode. Mi se părea că sala de cinema era sala de clasă. Regizorii au fost amuzați și un pic surprinși de una dintre curiozitățile cele mai banale în cadrul respectiv. Răspunsurile au fost stângace, însă așa se spărgea gheața unui schimb mai însuflețit între publicul mereu eterogen și cei în rolul de a oferi lămuriri.

Ați sesizat deja o chestiune de fond în legătură cu dialogurile cu publicul, oricare ar fi formatul întâlnirilor. E vorba de calibrarea între unii și alții a nivelului sau stării de adecvare

necesare unui schimb fluid, fără piedici, care să genereze și alte întrebări și răspunsuri. În calitate de profesor încerc să mă asigur frecvent dacă elevii au înțeles direcția întrebărilor mele, care de cele mai multe ori întinde capcane celor care îndrăznesc să răspundă. Bineînțeles, toate întrebările nu determină răspunsuri de aceeași natură, unele fiind destinate să verifice, altele să întărească, iar cele mai valoroase, să inspire. Pentru o imagine și mai clară, am putea să separăm întrebările în două categorii. În prima ar fi „cum?”, în timp ce în a doua ne-am întâlni cu „de ce?”. Clișeul curiozităților de tip „de ce?” nu dovedește nimic altceva decât dificultatea de a ajunge la o concluzie definitivă ori cel puțin de a ajunge cu ușurință la orice fel de concluzie. Nu e întâmplător

că „trebuie” a devenit la fel de banal precum îndoilele despre relevanța unei materii școlare. Și mai dezamăgitoare este replica prin care ni se spune că cititul e mai bun decât alte feluri de a ne consuma timpul și că prin citit putem avea discuții sofisticate, adică putem folosi mai multe sinonime. La „de ce citim?” variantele de răspuns se învârt în jurul unor explicații, din punctul meu de vedere, valabile doar între cititori. Dificultatea de a transforma cititul într-un obicei concurează nu de puține ori cu cea a explicațiilor unor oarecare foloase, aproape întotdeauna stângace. Evadarea în imaginar, plăcerea de a păcăli timpul, confesiunile ș.a.m.d. rezistă prea puțin în ochii unei persoane pragmatice.

Textul integral în online

Zenob

Tânăr scriitor premiat

Cum am auzit că a luat Premiul I, am și început să caut pe net. Cu surprindere am constatat că Andrei Ungureanu publicase o povestire în *Ficțiunea OPTm*, așa că m-am gândit că

poate știa și de mine. Mi-am făcut bagajul și-am luat-o spre Muscel. Cum intri în Valea Popii te întâmpină un tip cu șapcă albastră: nu cumva ai venit să-l vezi pe Andrei Ungureanu? Exact

asa, te ia la fix, chiar dacă nu ești decât un zenob, cum sunt eu. Știi că a scris un roman, am început eu... Oho, vorbești despre *Nașterea eroului*, presupun?! La Valea Popii l-a citit toată lumea.

A fi sau a nu fi de meserie scriitor sau idealist?

Claudia Nițu

Așa cum spunea și Albert Camus, despre lucrurile simple este cel mai greu să vorbim, tocmai pentru că implicațiile lor sunt cele care ne trimit către esența vieții noastre.

Problema ridicată de Ema Rădulescu, într-un articol din merele trecute, privind statutul autorilor, al celor care par să vadă în literatură o sursă de venit, este complexă, demnă de abordat în lucrări la fel de complexe. Cred că trebuie să știm cum anume aducem scriitorul care dăruiește artei și frumosului valorile pe care le merită, mai aproape de cititor, iată un drum anevoios de urmat. Notorietatea este cea care îl va aduce și aproape de cât mai mulți cititori, dar și cea care îi va oferi suportul financiar care să-i asigure subzistența și poate ceva mai mult de atât.

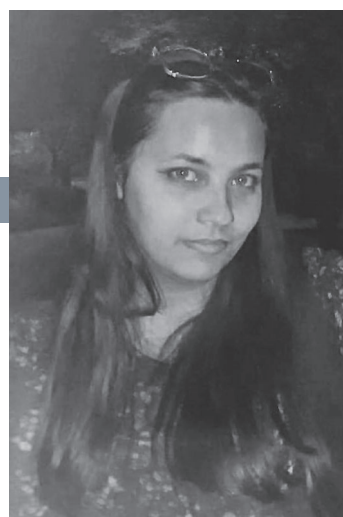
Notorietatea nu trebuie neapărat înlăturată. Pe de altă parte, din cât am reușit eu să deduc, prin intermediul experienței, tendința este ca renumele mondial să nu

vină la pachet cu un conținut tocmai valoros, care să facă față timpului sau care să ofere frumosului tributul meritat. Fapt ce l-aș explica prin posibila existență a unei anumite categorii de interese împărtășite de mai mulți oameni.

Când avem în vedere gradul mai mare posibil de vânzare a operelor literare, ar trebui, de asemenea, să avem în vedere și cititorii care preferă un anumit tip de literatură. Prin urmare, că ne place sau nu, există o anumită literatură pentru un anumit cititor, ceea ce e o poveste veche și ea la fel de complexă cum sunt și cele de mai sus. Literatura poate crea mari pasiuni, care duc la adoptarea unui stil de viață uneori, sunt tomuri pline de poveștile marilor pasionați de literatură care și-au sacrificat ani buni din viață, indiferent că vorbim de cei care au scris sau cei care au citit. Pământul a cunoscut oameni care au preferat să investească atât timpul, cât și banii în cărți. Pe de altă parte, cartea, timp de decenii, poate

chiar secole, a fost și una dintre puținele căi de divertisment accesibil în interiorul casei, în confortul oferit de spațiile familiare, așa că putem să admitem că nu oricine citea era neapărat și un personaj doct sau aflat în căutarea marilor sensuri ale existenței umane, era poate în căutarea unei modalități de recreere, o mică deconectare de la cotidian, la fel cum este și astăzi pentru o parte dintre cititori. Motiv pentru care au apărut și cărțile care aveau scopul acesta, de a recrea, de a abate pentru scurtă vreme gândul de la lucrurile imediate, poate apăsătoare, poate plictisitoare.

Condiția celor iubitori de frumos și cunoaștere a fost mai mereu una nu tocmai fericită, nu pot decât să mă gândesc la soarta pe care o aveau filosofi în Antichitate, Socrate de exemplu, care a fost condamnat să bea cucută pentru că a deranjat pe cine nu trebuie. O soartă asemănătoare a avut și Seneca, a cărui condamnare a fost cu atât mai stranie,

venind din partea discipolului său, Nero, chiar Aristotel a fost exilat, Niccolò Machiavelli la rândul său a fost exilat etc. Au fost momente în istorie când valoarea a pălit în fața celor care au ținut spre alte scopuri decât acelea de a oferi lucruri cu adevărat necesare sufletului omenesc. De asemenea, adevărul, valorosul, poate incomoda uneori, tocmai pe fondul puterii care răzbate din ele.

Pentru a salva valoarea din artă și din frumos, trebuie mai întâi să-l salvăm pe cel care este dispus să-l țină în viață și să-l înmulțească.

Textul integral în online

Nimic nou pe frontul de vest

Roxana Brănișteanu

La-am văzut zilele acestea. Îmi propusesem să-l văd înainte de a avea Clubul de Lectură iCarte, iParte, dar abia acum am reușit. Am dat doar 4/5 stele cărții – aș zice din cauza mea, nicidecum a lui Remarque, dar cum la clubul de carte au mai fost persoane de aceeași părere, m-am simțit mai ușurată – cred că din cauză că nu mai diger prea bine cărțile/filmele ce au ca subiect războiul sau holocaustul, pe când în urmă cu ceva ani le tot căutam.

Ecranizarea aceasta de pe Netflix, Doamne, e de Oscar sigur! Îmi veneau multe amintiri din cartea citită luna trecută, dar având imaginile din film parcă

a fost totul complet. Chiar dacă romanul a fost antirăzboi, iar filmul unul despre război, Edward Berger a făcut ceva extraordinar, aducând pe ecran durerea, moartea și mizeria descrise de Erich Maria Remarque (culmea, în carte mi s-a părut prea mult – normal, așa e când nu cunoști războiul și doar ți-l imaginezi). Cât de tineri acești copii care voiau să se întorcă înapoi în sânul familiei! Câtă tinerețe furată, câtă tristețe adunată când vezi atâția morți și când, mai mult, tu însuși ești nevoit să ucizi pentru a te apăra (unul dintre momentele marcante pentru mine, când Paul... ucide un tânăr – poate de vârsta lui sau puțin mai mare).

Atmosferă, realism, joc actoricesc. Excelent! Acum, că am vizionat și filmul, îmi dau seama de ce am dat patru stele cărții. La fel am simțit și la film: deși are multă acțiune, e foarte lent, merge foarte greu, cu multă încărcătură emoțională. Am simțit ușor că mi se face rău (să vărs) la un moment dat. Și nu de la noroi. Chiar credeam că mă țin bine la un film, oricât de dur ar fi, dar aici efectiv am simțit că e prea mult.

...Ce interesant că filmul a apărut în 2022, odată cu apariția multor conflicte din lume, parcă la fix, parcă aducând cu sine un avertisment.

Premiile ficțiunea: Bogdan Alexandru Stănescu

Anca Șurian Caproș

Am citit „Abraxas” vara trecută! Îl cumpărasem la Bookfest, așa cum îți cumperi cărțile pe la târguri, luând aminte la recomandările de lecturi... obligatorii! Ceva lansări fuseseră din primăvară, citisem și câteva cronici, care aveau să îmi confirme apoi lectura mea subiectiv admirativă. Dar la Gaudeamus, în toamnă, deja altele erau vedetele. I-am mărturisit acest lucru, cu un soi de regret, autorului, într-un interviu pentru Radio România Actualități în care eu însămi îi puneam de fapt întrebări editorului Bogdan Alexandru Stănescu despre colecția Anansi, pe care o coordonează la Pandora M. Sic transit gloria libri, ca să zic așa!

Dar acestea fiind zise, sunt cărți, iar Abraxas cred că face parte dintre ele, care merită să fie în prim plan pentru ceva mai multă vreme. Sau să revină în atenția amatorilor de ficțiune, eventual grație unui premiu... „Ficțiunea”, de ce nu.

Pentru că e, într-un fel, o carte „de neratat” pentru mai multe generații și din mai multe motive. E de neratat pentru

cei care ajung la o vârstă la care capriciile amintirii încep să le ficționalizeze propria copilărie sau adolescență, dar nu au talentul lui Bogdan Alexandru Stănescu de a crea, din piesele acestui puzzle, o imagine de ansamblu care să se ridice peste amănuntul personal. O imagine care în cazul de față se construiește în jurul câtorva personaje remarcabile, între care Mama e vedetă. O susțin însă îndeaproape bunica maternă, bunicul patern și „tatăl vitreg”.

Premiile FICȚIUNEA

Trimiteți pe adresa revistei:
contact@fictiunea.ro

În perioada 4 februarie - 4 aprilie, așteptăm propuneri: scriitori, artiști, opere ilustrative pentru anul 2022.

Fiecare propunere trebuie motivată printr-o scurtă argumentație. Cele mai interesante și convingătoare argumente vor fi publicate săptămânal în **Ficțiunea OPTm**

Categorii

Cel mai creativ scriitor.

Cel mai expresiv artist (din toate categoriile artistice).

Personalitatea artistică a anului

Încep înscrierile!

Premiile FICȚIUNEA pe 2021

Cel mai creativ artist vizual:

Bogdan FARCAȘ

Cel mai creativ scriitor

Liviu G. STAN

Personalitatea artistică a anului:

Horățiu MALAELE

NeoNat

Dana Ștefan

Aici e mult păr și multă frică
Mami și tati s-au iubit atât de mult încât
tu

ți-ai început minunile într-un borcanel steril în care
o tanti abilă a manipulat cu grijă celule pe care
selecția naturală n-a fost în stare să le unească
Indivizi cu capete pline de lapte praf se-nchină
la cerurile tehnologiei după ce pe celelalte le-au freat
cu fel de fel de dezinfectanți și n-au găsit niciun dumnezeu
Al de pe cruce nu se pune că cică și-a pus inima la bătaie fix
la intersecția dintre latitudine și longitudine, dar cuiele
i le-au bătut în altă parte

Pe unul l-am găsit în legătura de spanac
și s-a făcut plăcintă

până la urmă) lecturi evocate sau pur și simplu topite într-un text cu multe trepte și coridoare (metafora scării de bloc pare chiar un fel de ștafetă literară într-un joc nu neapărat inocent ce leagă „Orbitor” de „Abraxas” și Șoseaua Ștefan cel Mare de Bulevardul Tineretului.)

E de neratat pentru scena aproape halucinantă în care prepararea unui rasol devine operă de artă în bucătăria pictoriței-Mamă ori pentru „chindia”- bairam pusă la cale de Sergiu în grădina Casei cu lei, care-i pregătește lui Michi prima „coborâre în infern”, în pivnița Casei cu lei, ca apoi să devină navigator destoinic pe apele Styxului interior.

De neratat chiar și pentru cele 4 povești în poveste despre personaje cu grijă alese - acele „mise en abîme” care îl plasează pe Michi Lucescu într-o selectă galerie a ratării -, dar și pentru a cincea care amușină viitorul de-o manieră post apocaliptică.

De neratat, da, pentru că tratează gustul amar al ratării așa cum numai literatura bună știe să o facă, deschizând uși acolo unde viața ți le trănțește în nas. Uși pe care le poți deschide cu o amuletă numită „Abraxas”.

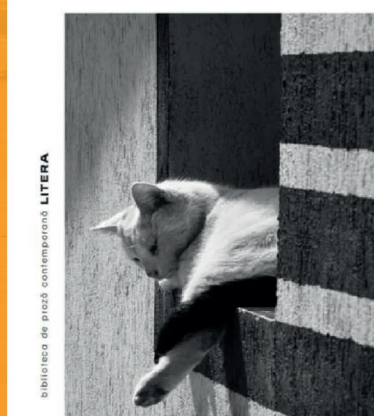
O existență ratată, o moarte asumată

Oana Paler

Cărțile care merită

semnal

șapte virtuți deșarte
și o păcătoasă moarte
ALEXANDRU LAMBA

Neștiind cum să trăiască, Horia știe totuși să moară. Miza supremă (mântuirea?) e trecerea dincolo, Horia își transcende nimicnicia (din nou ca în proza rusească) și capătă ceva din aura sfinților. Ca o vioară permanent dezacordată, viața protagonistului dă, la final, un acord unic, scurt, sublim, miraculos, pe care numai clipa morții îl poate oferi.

Oana Paler

Alexandru Lamba este un prozator brașovean de 43 de ani, inginer de profesie, cunoscut publicului mai ales prin textele SF, printre care volumul *Singularitatea singularității* (2018), menționată de Mihai Iovănel în *Istoria literaturii române contemporane 1990-2020* ca înscriindu-se în categoria prozei care „se apropie (...) de standardele comerciale (care nu exclud calitatea) ale literaturii SF din Occident”.

Distins cu premiul *Chrysalis* al European Science Fiction Society în 2016 și cu premiul *Vladimir Colin* în 2021, Alexandru Lamba propune o proză viguroasă și incomodă, mai ales în ultimul său roman, *șapte virtuți deșarte și o păcătoasă moarte*, nominalizat la categoria *Cartea anului*, în cadrul evenimentului *Premiile anului în Cultură la Brașov* (2022), roman apărut la Editura Litera în colecția *Biblioteca de proză contemporană*, coordonată de Doina Ruști.

Etichetată drept un thriller psihologic, cartea are însă o miză mult mai mare, deoarece autorul alege să exploreze/să reinterpreteze (cu cinism sau poate nu) și dimensiuni regăsite în proza clasică (mai ales a rușilor), cum ar fi vinovăția, rolul hazardului, relația omului cu divinitatea (cu un Dumnezeu care ține să-i arate eroului

că „putea transforma în rău tot ce făceam, indiferent de intențiile mele”), năzuința spre bine (sau chiar spre mântuire). Textul impune o tensiune constantă, bine gradată, suspansul este menținut în permanență, iar curajul și forța scriiturii devin elemente definitorii pentru viziunea scriitorului asupra a ceea ce înseamnă o proză actuală, cu un story captivant, fără arabescuri inutile și divagații livrești.

Întinsă pe câțiva ani, povestea lui Horia, aparent un antierou, nu plictisește deloc. Asumându-și și rolul de narator, Horia își reduce parcursul ultimilor ani la câteva episoade esențiale (foarte bine dezvoltate) care se reunesc într-o confesiune dură, cu accente onirice

și dark, purtând cititorul prin zone stăpânite de demoni, violență, păcate, blasfemii, crime și răz bunări. Rama romanului este asigurată de predicile părintelui Ghenadie (personaj marginal al textului) și de scurtele interludii în care Horia își imaginează scenarii legate de propria moarte. Fragmentele extrase din predică par a conține niște direcții/principii pe care însă personajul nu le poate asuma ca repere ale existenței lui, iar obsesia morții trădează o apetență a protagonistului pentru latura tenebroasă a ființei umane.

Personajul iese din sfera individualului, părând a întruchipa omul însuși, cu păcate și virtuți, înger și demon totodată, care, nemaiînțelegându-și

viața, se oferă morții, în speranța că *e destul* și, dacă nu e, „dracu să ne ia pe amândoi”, spune Horia referindu-se la el și la un Dumnezeu care rămâne inaccesibil. Viața se poate mima, vinovăția și căința, nu.

Neștiind cum să trăiască, Horia știe totuși să moară. Miza supremă (mântuirea?) e trecerea dincolo, Horia își transcende nimicnicia (din nou ca în proza rusească) și capătă ceva din aura sfinților.

Alexandru Lamba – *Șapte virtuți deșarte și o păcătoasă moarte*, bpc, Litera, 2022.
Prefață Cristina Bogdan

Textul integral în online

Pe 7 martie a.c. prof. univ.dr. Ramona MIHĂILĂ a reprezentat România la ONU, unde a rostit un discurs despre egalitatea de șanse între femei și bărbați.

Herman Roth

Hainele grele ale bătrâneții

Mihai Bălăceanu

Philip Roth asistă neputincios la degradarea fiziologică și mintală a lui Herman. Nu e vorba aici de inacțiune sau fugă de responsabilitate (el chiar se face luntre și punte pentru a-și salva tatăl), cât, mai degrabă, de o plajă restrânsă de opțiuni pe care le are la dispoziție, fapt ce îl aruncă invariabil într-o zonă moralmente gri. Cu alte cuvinte, el are de ales între biopsie și operație pe creier, biopsia implicând o suferință lungă și agonizantă, iar operația, având în vedere vârsta pacientului, oferind șanse minime de supraviețuire și recuperare. Sinuciderea asistată (un procedeu mult mai rar și controversat la sfârșitul anilor '80, când se petrec întâmplările

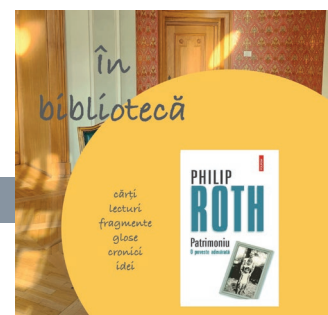
din carte, decât în zilele noastre) iese din calcul, Herman Roth nefiind neapărat o persoană religioasă, ci un hedonist incurabil, care ține morțiș să se agățe cu ultimele puteri de viață.

În orice caz, fiul alege să-i rămână alături tatălui în clipe atât de grele, încât tentația omenească de a da bir cu fugiții devine chiar scuzabilă, nu doar de înțeleș.

„Am dormit agitat până la patru dimineața, apoi am aprins lumina, m-am ridicat din pat și m-am uitat din nou la imaginile cu creierul lui, neînțelegând nimic din ele. Dacă Hamlet s-ar fi uitat la RMN-ul creierului lui Yorick, poate că și el ar fi rămas fără cuvinte.”

Vitalitatea debordantă a lui Herman Roth vine la pachet cu o memorie extraordinară. Faptul de a ține minte chiar și cele mai banale lucruri și întâmplări și de a le povesti în mod repetat apropiatilor săi (nefiind conștient de asta) îl face să-și ia gândul, fie și pentru o perioadă scurtă, de la boală și moarte și îl menține pe linia de plutire a vieții:

„Am fost azi până la el ca să-l duc la doctor. A trebuit să trecem cu mașina prin Newarkul vechi și foarte, foarte sărac. Știe fiecare străduță. Acolo unde au dispărut clădirile, și le amintește pe cele care erau pe vremuri. N-ai voie să uiți nimic – asta-i inscripția de pe blazonul lui. Să fii viu, pentru el,

înseamnă să fii alcătuit din memorie – pentru el, dacă un om nu e alcătuit din memorie, e un nimic.”

Poate că în asta constă și mesajul cărții. Sub straturile de onestitate brută, amestecate cu implicare emoțională și căldură sufletească, Philip Roth ne aduce la cunoștință că părinții fac parte din patrimoniul nostru genetic, sângele lor curge prin venele noastre și, câtă vreme ei respiră, noi avem datoria – fiecare după propriile puteri – să le fim alături, să îi cinstim și să nu-i uităm.

Textul integral în online

Romanul marginalului

Ciprian Handru

Acțiunea debutează „într-un sat-ghetou de la periferia marelui oraș”, reflectorul narativ fiind îndreptat simbolic pe postura lui Benji – un tânăr senegambian revenit temporar în localitatea natală, ca urmare a „exodului” său în Franța pentru a scăpa de sărăcie. Relevante în primul capitol devin, așadar, dialogurile dintre Benji și celelalte personaje, foști consăteni, printre care și Moussa, întrucât pun în lumină două arii geografice, deci și mentalități, diferite, dacă nu opuse. Tensiunea pe direcția Franța – Senegambia, deci și Europa – Africa, atinge cote alarmante, pe alocuri și agresive, dezvăluind, pe această cale, diferite tipologii umane.

„— Ce dreac’ să știți, mă, voi. Băăse, păi în Franța e viață. Noi aicea, în Senegambia, suntem vai mama noastră. Voi, adică, fiindcă eu nu mai sunt. Eu acum sunt cetățean european și am drepturi. Păi se compară Franța cu Senegambia, mă? Țara asta e praf, dacă ar cădea bomba atomică peste ea,

n-ar fi nicio pierdere. Europeanii, bă, ăia sunt oameni, nu voi. Acolo ești respectat, nu e corupție, nimeni nu fură niciun capăt de ață”.

Sigur, idealizând imaginea Europei, „reformatorul”, cum este numit Benji, se dezice de originile sale, lapidând în diverse moduri imaginea Senegambiei, precum și pe cetățenii acestei țări, inevitabil și pe sine... Episodul în care se cațără pe capota mașinii și aruncă bancnote în aer devine atât de sugestiv pentru simbolistica și valoarea banului în conștiința umană: „Oamenii, până atunci mândri, rupseră de îndată cercul, ca și cum nimic nu se întâmplase, și începură să alerge după bani. Toți în afară de Moussa./ — Vezi ce ieftini sunt oamenii? Dacă-i dădeam lui ală nervos’ banii, mă lăsa să-i fut și nevasta”. Sigur, această „ieftineală” a oamenilor este observabilă nu doar în periferie, cât și în centru, adică în orice clasă socială, pentru că „nimeni nu e liber”, după cum lectura romanului lasă să se vadă.

Capitolul al doilea marchează un al moment de cotitură pentru

Moussa. De ce? În discuțiile cu Keisha, fata de care îi place, protagonistului i se demască noi deziluzii.

„Chiar ai crezut că ai vreo șansă cu mine? Ce să văd eu la tine? Că citești cărți și ai luat premii? Îmi țin mie de foame premiile tale? Mă piș pe ele de cărți. Am trăit douăzeci de ani în sărăcie, nu mai vreau”. Prin urmare, la început, e marcat de o dublă deziluzie: în iubire și în posibilitatea unei viitor mai bun pe fondul studiilor. Altfel spus, nici iubirea, nici studiile, nu par să îi ofere lui Moussa un echilibru psihologic, afectiv, social etc.

Progresiv, în următoarele trei capitole, decizia lui Moussa de a pleca din satul-ghetou devine una irevocabilă. După moartea lui M. C. Yasser (un cântăreț-vedetă al locului) și toate evenimentele stranie din preajma acestui caz, pentru protagonist va începe aventura care-i va marca existența în toate modurile posibile. Textul primește, mai ales din acest moment, un accent vizibil de Bildungsroman.

Carte. Despre ce scriu prozatorii români?

Alert, matur și convingător, romanul lui Andrei Ungureanu marchează o epocă și un tip de scriitură. Sigur, cartea poate fi citită și interpretată în varii moduri. Însă, ceea ce mi se pare relevant de menționat, în raport cu *vârstele romanului*, este tocmai surprinderea în textul lui Ungureanu a unei forme de cunoaștere, bazate pe bătăliile ideologice racordate la idealurile din prezent. Astfel, romanul poate fi și o „demascare hotărâtă a ideologiei dominante”, dar (paradoxal?) și a celei secundare, cred. Mărturie poate fi însăși viața lui Moussa.

Andrei Ungureanu – Nașterea eroului, bpc, Litera, 2022.
Prefață. Emanuela Ilie

Textul integral în online

Foarfece

Daniela Ulrieru

Tema următorului curs era „ritm”. Dar pozele mele erau toate potrivite pentru alt subiect. Ruperea ritmului. Am adus niște fotografii adevărate. Un geam care era împărțit în nenumărate ochiuri de geam și două gutui puse printre ele, pe care, culmea norocului, chiar cădeau niște raze de lumină; fire de înaltă tensiune care îmi străbăteau cadrul într-o diagonală, cu sute de ciori aliniate pe ele și una care tocmai își lua zborul; zigzagul unor ziduri neterminate din cărămidă, din care creștea un copăcel; zece ciorapi colorați întinși la uscat și un câine care smulge unul dintre ei; pe un perete scorojit, umbrele prelungi a patru băieți cu mâinile întinse deasupra capului și o fată, între ei, care sare cu genunchii la piept. După o ploaie aprigă, ce dădea o moliciune stranie străzilor din cartierul Lipscani, am făcut într-un pasaj niște poze suprarealiste. Când le-am întins pe catedră, toată lumea a amuțit. Astea chiar erau fotografii. Se vedea și pe fețele celorlalți. Nu am curaj să mă uit în ochii lui Raul. Focalizez

doar foarfeca. Raul nu se atinge de instrumentul de tortură.

— E emoționant modul în care simți tu lumina. Iar apoi, privind o plântuță care răsărea dintr-o piatră: Tu când iubești, o faci cu o pasiune dementă.

— Văd că ești și guru, nu doar fotograf...

Ne-am reluat rolurile. Îmi ridic privirea de la foarfecă. Îi văd doar gura și părul.

— Ai avut noroc, subiectele ți-au ieșit în cale.

— Am avut noroc cu tine, am mărturisit eu cu o sinceritate prostească.

— Ești prea bătrână pentru mine. Nu mă atragi deloc.

Mă trezesc brutal. Raul G. arată ca un porc bătrân, cu treizeci și cinci de ani și de kilograme în plus. Are un singur lucru frumos, părul, încă negru, lung și des, pe care și-l adoră. Coama lui deasă e tot ce-l mai leagă de anii lui de glorie, de tinerețea de rebel nonconformist.

— Nici măcar un pic?, întreb în glumă.

— Tu? are o grimasă ca și cum s-ar fi înecat în silă... Ești una dintre cele mai nereușite femei din câte cunosc!

Tonul, inadmisibil de serios, ciopârțește din mine. Sunt o balenă eșuată din care un bărbat decupează cu ferăstrăul, felie după felie. Fotografiiile au pălit de parcă le-aș fi făcut în urmă cu o sută de ani. Îmi vine să iau foarfeca și să le tai.

Mă controlez din ce în ce mai greu. Parcă sunt un tramvai deraiat de pe șine.

— Că ești urată nici nu contează, dar ești mult prea bătrână pentru mine, ieșită din garanție, expirată.

Are șizeci și cinci de ani, iar eu douăzeci și nouă de ani. Babele în piață îmi spun „fetițo”, iar acum câteva zile, un elev de liceu m-a întrebat ce notă am luat la teza de la chimie.

Mă scol de pe scaun și mă îndrept încet înspre el:

— Îmi permiți?

Îi iau foarfeca din mână, mă uit la imaginile mele și apoi, cu o mișcare bruscă, mă întorc spre el și îi tai o meșă groasă din păr. Își duce mâinile la ochi, se chircește și începe să țipe ca însemnat cu fierul roșu.

Trăiesc o plăcere aproape necunoscută până acum. Îi tai încă o bucată din coamă și încă una, până când Neluțu mă prinde de mână.

— Oprește-te, ai câștigat!

Raul se trânteste pe jos, în spasme. Îmi vine să-i trag un picior în burtă, dar mă mulțumesc să-i zâmbesc.

— Lasă, că-ți crește...

Am renunțat la curs și nu am mai fotografiat niciodată de atunci. Dar am păstrat poza lui Raul și am expus-o invers. E mult mai bună acum.

Blocaj scriitoricesc

Polixenia Copilaș

M-am așezat la birou și am deschis calculatorul. Era ora 15:22. Mi-am spus că e suficient timp. Am lansat Word-ul și am scris nici mai mult, nici mai puțin de treizeci și cinci de cuvinte.

Apoi am stat pe gânduri vreo două-trei minute. Am răsfoit puțin notițele. Aveam toate indicațiile necesare, dar am simțit că lipsește ceva. Era un gol pe care nu îl puteam vedea printre notițe. Știam că e acolo și mă vedeam cum cad în el.

În jurul meu era un vid. Am încercat să vizualizez ceea ce deja scrisesem. Nu avea niciun sens. Știam că nu are rost și totuși continuam să pun câte un cuvânt după celălalt. Știam de la început concluzia,

trebuia să o știu ca să nu mă rătăcesc.

Nu puteam să aud ticăitul ceasului și totuși vedeam numărătoarea inversă în fața mea, acolo în vid. Au trecut deja zece minute, mi-am spus.

Am făcut o listă și am încercat să văd dacă pot să mă folosesc de ceva, de orice. Numărul unu: persoana I, verificat...

Am mai scris ceva, dar am decis să apăs pe backspace. Poate a fost din greșeală. Știam că fac o mare greșeală să nu urmez cu strictețe fiecare punct notat. De exemplu, în ultima propoziție am făcut o apreciere subiectivă care nu își avea rostul în povestea mea. Apoi am făcut din nou aceeași greșeală. Mă simțeam ca Sansa „Învăț mai greu, dar învăț” Stark.

Realizam că mă îndepărtam de la subiect și mi-am făcut o notiță mentală să mă abțin din a mai face asta din nou. Am inspirat adânc. Încă mirosea a scorțișoară. Și eu aveam scrise exact o mie cinci sute patruzeci și cinci de caractere cu spații cu tot.

Am auzit de undeva din afara vidului un bip. M-am oprit imediat din ceea ce făceam pentru a verifica pe *dexonline.ro* existența și definiția cuvântului „bip”. Apoi m-am întors la lucrul de mare importanță din fața mea: sursa acelui bip.

După nici două minute, mi-am întors atenția asupra Word-ului care nu mai era așa de alb ca înainte. Acum era plin de gănganii și bazaconii, mici și

negre. Ceea ce mi-a amintit că nu ar fi trebuit să folosesc atât de multe epitete, fir-ar să fie.

Știu că nu ar fi trebuit să o spun, dar nu e mai sincer și mai draguț să zici din capul locului „sunt dezamăgită de porcăria asta din fața mea”, decât să o arăți?

Și dacă ar fi fost cazul să o arăt, atunci ce ar vedea cititorul pentru a putea empatiza?

„O scriitoare stă în camera ei micuță și întunecată și bâzâie că nu știe ce să mai scrie.” Sau și mai bine: „Scriitoarea privea pe fereastră norii de ploaie care se adunau deasupra casei sale și pretindea că e vina vremii pentru lipsa ei de inspirație.”

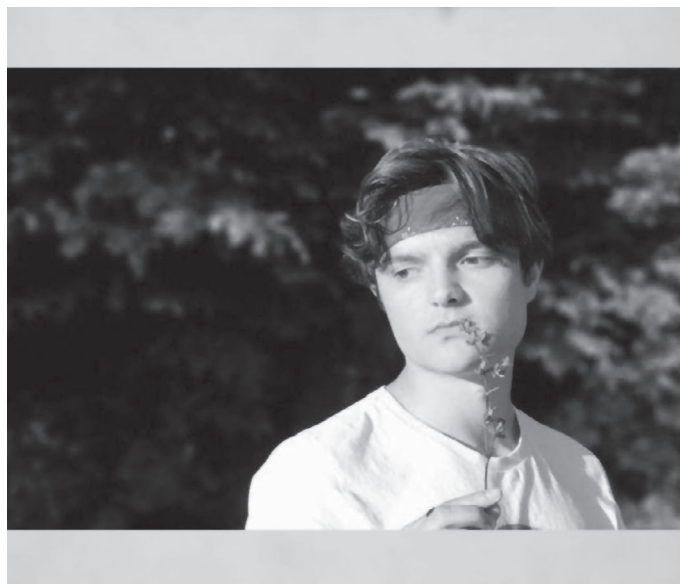
Continuare în versiunea online

Masca, în literatură

Cosmin Petriea

Literatura își lasă amprenta în subconștientul și în sufletul omului, încă de la prima „atingere“ a esenței sale. Sufletul umanistului, însă, este atins de către conceptul de literatură, nu invers. Pentru a se „revanșa“ față de literatură, tânărul umanist își asumă rolul de mască – așa cum spune Roland Barthes în *Camera Luminoasă* – dezvăluind istoria literaturii, – însemnătatea ei la nivel metafizic, explicarea sa la nivel de simțuri, de filosofie – printr-un singur cuvânt sau un singur tablou literar, pictat din cuvinte.

Conceptul de *mască* este conturat și dezvoltat de către Roland Barthes și își are rădăcinile în fotografie și, mai mult, în expresiile faciale, în ochii subiectului acelei fotografii. Rolul ei este acela de a crea o *istorie*, o povestire a întregii sale culturi, a întregii fericiri sau tristeți, a întregii experiențe de viață prin care a trecut subiectul. Făcând o extindere hermeneutică – interpretativă

– a conceptului, tânărul umanist poate crea o *istorie generală a literaturii* prin simpla sa experiență de viață, deoarece tot ce înseamnă el este literatură, devenind, astfel, o *mască*, nu una care ascunde, ci, dimpotrivă, una care ghidează, care dezvăluie o mică parte din ce reprezintă conceptul, în general. Punctul de pornire, în călătoria devenirii

unei măști pentru literatură, se face prin cultura literară a subiectului – cititorului – fiind ea contemporană sau nu. Tânărul umanist din ziua de azi își poate construi o imagine strict personală în literatură, pe care o pot anticipa sau înțelege, la suprafață, chiar și oamenii care nu sunt pasionați sau pregătiți în acest domeniu – *Spectatorii*, așa

cum spune Barthes despre privitorii fotografiei în rama teoriei literaturii. Cultura și experiența au o legătură strânsă în ceea ce privește „fizionomia“ și „geometria“ gândirii umanistului, în relație cu viziunea societății despre literatură. Omul scrie ce experimentează la nivel fizic sau metafizic – imaginație – pentru a împărtăși viziunile sale cu alți oameni din grupul său, dar și cu oamenii detașați de acest domeniu. De ce? Pentru că, din experiența personală de tânăr umanist, este un chin să limitezi granițele artei doar între barierele gândurilor tale, fără să le rupi, să le depășești, pentru a le putea dezbate și împărtăși cu ceilalți, cu *Spectatorii*.

Complexitatea și metafizica unui astfel de om pot fi de neînțeles pentru un grup nepregătit sau dezinteresat de a pătrunde dincolo de masca pe care o creează umanistul, în vederea ilustrării esenței, a însemnătății și importanței deosebite a literaturii pentru sine, dar și pentru exterior.

Așteptând o nouă zi

Nikos Chryssos

Deși mă străduiesc să rămân optimist, sunt, mai degrabă, pesimist. Realitatea ultimilor ani nu avantajează optimismul. La nivel global, așteptările noastre sunt în mod constant zdrobite. Luați exemplul utilizării tehnologiei – deși are potențialul de a îmbunătăți condițiile de viață ale tuturor, ea devine, în cele din urmă, un instrument în mâinile unei oligarhii care culege „plusvaloarea“ mașinilor. Societatea rămâne întotdeauna ierarhizată după anumite criterii. Și chiar dacă se cultivă, falsa credință că inegalitățile sociale au fost

atenuate și prosperitatea fictivă conduc prin toate mijloacele la slăbirea revendicărilor sociale. În ciuda posibilităților moderne din domeniile *networking*-ului și comunicării, oamenii devin din ce în ce mai izolați, contactul lor este mediat prin ecrane, solidaritatea socială este, adesea, slăbită și oamenii sunt conduși treptat către convingeri mai conservatoare. Dacă există un lucru care îmi susține optimismul, este dispoziția inepuizabilă a oamenilor pentru existență, angoasa de a ne menține forma și statutul, chiar și în cele mai nefavorabile condiții, așa cum

este cazul eroilor din romanul meu, *Noua zi*. Am vrut să povestesc această condiție umană de bază în carte, nu drama unui pumn de *cloșari*, ci agonia existențială a celor fără sau cu un adăpost precar.

Alias-urile nu sunt doar o modalitate prin care personajele își lasă trecutul în urmă, ci și o încercare de a-și recâștiga existența. Cei fără adăpost se simt – și pe bună dreptate – aproape „invizibili“ pentru concetățenii lor adăpostiți, noile „identități“ îi protejează de dispariția totală, le conferă statut și calitate. La urma urmei, numele lor

„vechi“ sunt dovezi ale eșecului, mărturisesc înfrângerile și greșelile lor. Astfel, în timp ce aleg, cel puțin inițial, anonimatul, adoptă în cele din urmă ilegalitățile pe care le „poartă“ breasla lor. Aceste porecle sunt desigur o alegere a autorului, sunt chei care sugerează povestea fiecărui personaj de la început. „Îmi plac foarte mult numele“, spune unul dintre personajele cărții, „pentru că povestesc scurte povești, ajunge să știi să le citești, așa cum se întâmplă cu fiecare cuvânt și fiecare frază scurtă“.

Olimpul lipsit de zei

Marina Costa

În anii 1920 – 1935, când în România ziarele vuiau despre isprăvile lui Terente și ale lui Coroiu – adesea numiți haiduci – aceeași atmosferă era și în Grecia. Jandarmii erau puțini, brutali, făcând abuz de putere, ceea ce a favorizat apariția cetelor, în special în munți, unde haiducii aveau tradiție încă din vremea turcilor, fiind ocrotiți de sătenii sătui de violența jandarmilor.

Iancula și frații Babani au fost vestiți în perioada 1916 – 1925, în Olimpul lipsit de zei. I-au urmărit turcii, grecii și bulgarii aproape zece ani, devenind legende.

Fotu Iancula s-a născut în apropierea orașelului Servia, în 1900, pe vremea stăpânirii turcești. Treisprezece ani mai târziu, ținutul revenea Greciei.

Copilăria i-a fost grea, în sărăcie. Cunoștea toate cărările și peșterile munților, pe unde păștea oi și capre. La șaisprezece ani, a fost acuzat de furtul a doi cai. Nu a recunoscut, însă acuzații erau oameni cu stare. Pe baza declarației lor a fost închis, la Larisa, pentru patru luni.

Șeful de post din sat se țeina după sora lui Fotu, dar, pe vremea aceea, nu se căsătoreau aromâni cu greci. Când s-a întors, Fotu i-a spus s-o lase în pace,

însă jandarmul l-a amenințat că-i rupe oasele în bătaie. Tănărul, jignit, l-a pândit seara, a tras în el două gloanțe și l-a omorât, după care a fugit în pădure, știind că va fi căutat.

A urmat spiritul haiducilor din zonă, care îi prădau pe negustori, formându-și o ceată. Se ascundeau pe la stâne; ciobanii îi primeau cu drag. Împărțea mult la săraci. Pe lângă surorile lui, a măritat multe fete sărace, dându-le zestrea necesară. Când vedea țărani chinuind la plug câte o vită costelivă, le dădea bani pentru o pereche de boi buni.

Unul dintre oamenii aceștia le puse numele boilor Fotu și Iancula. Într-o zi, trecu o patrulă de jandarmi pe câmp, când țăranul striga „Hăis, Iancula!“. Au pândit toată ziua, să vadă dacă într-adevăr, urma să apară Iancula, dar nimic. Când a terminat omul treaba și a plecat spre casă, jandarmii l-au oprit și l-au întrebat ce legătură avea cu Iancula. Țăranul i-a spus că pe boi îi cheamă după cel care i i-a dăruit. L-au lăsat să plece, știind că se întâmplase la fel și în alte sate din Olimp.

Textul integral în online

„Astă mare scenă de nebuni” – Regele Lear la Comédie-Française

Iulia Panait

Să fii tânăr la Paris și pasionat de tot ce înseamnă Shakespeare, să mergi într-o duminică după-amiaza la Comédie-Française și să experimentezi teatrul elizabetan în secolul al XXI-lea într-un fel pe care nu-l credeai posibil, iată visul. La mijlocul lui februarie, am avut onoarea să mă bucur de piesa de teatru *Regele Lear*, pusă în scenă de Thomas Ostermeier, în sala Richelieu a celui mai vechi teatru aflat încă în funcțiune din lume.

Odată cortina ridicată, l-am văzut pe regele Lear (Denis Podalydès) tronând în mijlocul scenei împânzite cu mușchi și licheni, în mantia în care ni-l imaginăm adesea, iar în jurul lui pândeau o parte din putere ficele sale mai mari, Goneril și Regan, (Marina Hands și Jennifer Decker), îmbrăcate în croiuri moderne din piele sau latex, și Cordelia, adusă la viață de actrița de culoare Clăina Clavaron, care iese în evidență printr-un simplu pulover de lână. Aerul de modernitate nu

a fost conferit numai de costume, ci mai ales de decorul minimalist și futurist, precum ramele imense fluorescente, întinse din podea până-n tavan, cu scopul de a delimita în spațiu „astă mare scenă de nebuni” (Actul IV, Scena 6).

Episodul încadrat de o astfel de ramă, care m-a înfiorat profund, a fost cel al războiului între Anglia și Franța: jocul de lumini, „ceată”, spadele strălucitoare, sunetele trompetelor, mișcările grave, încetinite... totul era mai mult decât un tablou, dar mai puțin decât o bătălie sângeroasă – era artă vie, puternică și mișcătoare. Mai mult, când Lear cedea complet furiei, monologul său este rostit pe fundalul unui ecran colosal semi-transparent, singura sursă de lumină din sală din acel moment, care proiecta furtuna infernală în acompaniamentul urletelor norilor, și în acea clipă am simțit că nu mai există nimic în afara sălii de spectacol.

Cu toate acestea, țin să precizez o întâmplare simpatică din

prima jumătate a piesei. După ce am fost introduși în atmosfera solemnă a tragediei shakespeareene, Edmund (Cristophe Montenez) a rupt sala din realitatea poveștii pentru a o readuce în prezent, angajând-o într-un moment umoristic vis-à-vis de horoscop și nuanțată cu o remarcă genială despre reforma pensiilor, subiect care provoacă extrem de multe dezbateri în Franța anului 2023. Să-l aduci pe Poetul din Avon în cotidian fără a crea o senzație de stinghereală spectatorului mi se pare o dovadă nu doar a atemporalității operelor lui Shakespeare, ci și a măiestriei teatrului francez.

Pentru o studentă care s-a mutat la Paris acum mai puțin de șase luni și care se străduiește să asimileze limba franceză prin toți porii, dar încă nu reușește, vizionarea spectacolelor de teatru poate fi o provocare, dar o piesă bine realizată înseamnă mult mai mult decât replici, așa că totul a fost o bucurie. Deviza extraordinarului Théâtre-Français este „Simul

et singulis” („a fi împreună și a rămâne tu însuși”), iar eu cred că nu poți înțelege pe deplin acest minunat sentiment decât dacă trăiești teatrul cu inima deschisă, indiferent de loc și de timp.

Din nou despre Almodóvar

Paul Iulian Florescu

Deși este adevărat că filmografia lui Almodóvar se hrănește din tiparele melodramei, însă motivarea estetică, etică și politică a concepției regizorului spaniol îi transformă filmele în mai mult decât un spectacol gratuit al pasiunilor umane angrenate într-o poveste neverosimilă. De fapt, cineastul se folosește de acest model, a cărui popularitate este incontestabilă, pentru a accentua o viziune profund dramatică asupra realității (sociale). Mai mult decât coincidențele neverosimile, răsturnările de situație, crimele comise în numele unei obsesii fatale, filmele lui prezintă o serie de reflecții

despre confruntarea individului cu adevărul și consecințele dezastuoase ale falsificării acestuia; nu în cele din urmă, despre caracterul imperativ al comunicării de sine și al mărturisirii unui adevăr care ar putea să doară.

De cele mai multe ori, personajele sale tănuiesc ceea ce simt și ceea ce știu, se ascund, îi privează pe cei din jurul lor de o informație esențială înțelegerii propriei identități (*Todo sobre mi madre*, *La mala educación*) sau, dimpotrivă, își confecționează o ficțiune care să înlocuiască adevărul și se disociază de realitate (*Habla con ella*, *Matador*, *La ley del deseo*),

fiindcă doar astfel gratificarea dorințelor este realizabilă. Trăirea inautentică și ocultarea adevărului, care atrag după sine crearea unei povești alternative, sunt mecanismele principale ale scenariilor lui Almodóvar. Viața devine o simulare/disimulare, o halucinație, o ficțiune, până la aflarea sau împărtășirea adevărului; iar afectul, care frizează manifestarea sa patologică, este pus în slujba apărării și păstrării minciunii.

Drama care se naște din pasiunile contradictorii și acțiunile (auto)distructive ale personajelor care se imaginează dictatori ai adevărului celorlalți

devine trăsătura esențială a dimensiunii etice a concepției regizorului. În această galerie de interogații cu privire la confruntarea individului cu realitatea (pe care o poate oculta, ficționaliza sau nega), cel mai nou film al regizorului ocupă o poziție specială, întrucât reflecția despre necesitatea aflării și acceptării adevărului depășește granițele ficțiunii gratuite și se ancorează într-o problematizare a multiplelor discursuri politice contemporane în jurul chestiunii adevărului istoric. De această dată, explorarea etică nu mai ține de istoria unei comunități restrânse, minoritare, și nici de cea personală (*Dolor y Gloria*), ci de istoria cu I mare. De această dată, Spania, confruntată cu trecutul ei fascist, constituie nucleul dramatic al filmului.

Portrete

Zenob

Ramona Mihăilă intră la cursuri însoțită de personaje literare, întotdeauna de gen feminin, mai ales din secolul XX, emancipate, tipe sensibile, care nu-și lasă pe-afară emoțiile. Odată am întrebat-o ce scrie, iar ea mi-a fâlfâit prin fața ochilor un manuscris, un roman scris de o femeie și uitat într-un sertar, spunându-mi că pe moment o preocupă numai literatura scrisă de femei. Ești feministă, am

întrebat-o eu. Cam sunt. Și-atunci m-am simțit îmboldit să o întreb ce e feminismul? O mișcare belicoasă, cu băte, cu lume pe străzi? Oh, nicidecum, Zenob, a ripostat ea, dacă vrei să știi există un feminism militant, e adevărat, o zonă în care femeile și-au câștigat dreptul la vot, și-au consolidat poziția socială etc. Dar există și o latură filozofică, în linia lui Simone de Beauvoir care a inițiat o mișcare de idei, a pus în formă esența

feminismului, schimbând percepția asupra lui. A urnit o mentalitate. Am privit-o cum răsfoia o carte și-am simțit nevoia să o întreb despre modele ideologice. Ei, bine, a zis ea, în ceea ce mă privește am o mare admirație față de Martha Nussbaum.

Ramona Mihăilă este universitară, implicată în studii & proiecte de gender, mai ales în ceea ce privește egalitatea de șanse în societate.

Revista aparține
Asociației Creatorilor de Ficțiune
(ACF)

<https://asociatia-creatorilor-de-fictiune.ro>

Bulevardul Bălcescu,
nr. 7, ap. 3
București.

Este editată de LITERA

© Ficțiunea OPTm

REDACȚIA

Editor-șef: Cristina BOGDAN.

REDACTORI:

Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Radu ALDULESCU,
Ileana MARIN,
Emanuela ILIE,
Catrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER,
Adriana TITIENI IRIMESCU,
Ciprian HANDRU,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

<https://fictiunea.ro>
e-mail: contact@fictiunea.ro

PREȚ: 8 lei

ISSN 2821 - 7985
ISSN-L 2821 - 7985

9 772821 798503